

Toegankelijkheid van

voetpaden

Het toegankelijk maken van voetpaden is maatwerk.

Dit wenkenblad geeft gemeentelijke diensten, ontwerpers, handelaars en bewoners een aantal tips om voetpaden bereikbaar, toegankelijk en bruikbaar te maken voor iedereen.

Het toegankelijk maken van publieke voorzieningen, zoals winkels, restaurants, sporthallen, enz. heeft weinig zin als ze niet bereikbaar zijn.

Voetpaden zijn dikwijls niet bruikbaar voor rolstoelgebruikers door te sterke vernauwingen ter hoogte van obstakels, het ontbreken van verlaagde troittoirbanden, de aanwezigheid van drempels en oneffenheden, enz.

Deze problemen ondervinden ook ouders met kinderwagens of personen met een boodschappentrolley.

Personen met een visuele beperking hebben nood aan geleiding en oriënteringspunten op hun route. Onverwachte obstakels, een ondoordacht kleurgebruik in de omgeving maakt het voor slechtzienden moeilijk om zich zelfstandig te verplaatsen. Onvoldoende afgeschermd voetgangersonderbrekingen door werkzaamheden aan de straat vormen een groot gevaar.

Oversteekplaatsen zijn niet altijd aangepast aan de noden van visueel gehandicapten en rolstoelgebruikers. Ook voor ouderen is de tijd dat het verkeerslicht op groen staat niet op hun ritme afgesteld.

Een duidelijke bewegwijzering en signalisatie is niet enkel zinvol voor personen met een verstandelijke beperking. De sporadische bezoeker maakt hier ook dankbaar gebruik van.

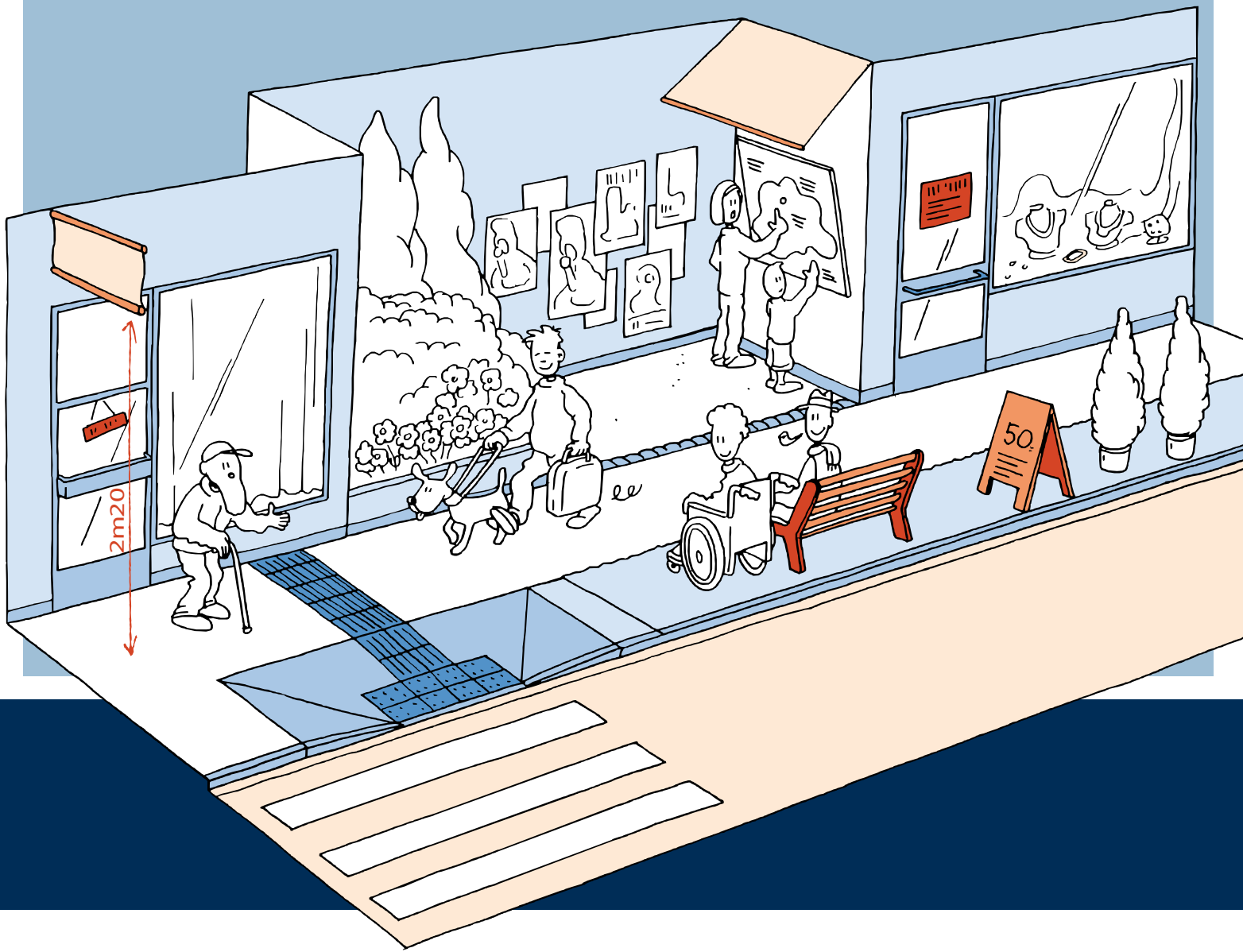
Deze brochure wil aan de gemeentelijke diensten, handelaars, ontwerpers, bewoners en andere weggebruikers de problematiek van voetpaden voor personen met beperkingen duidelijk maken. Enkel door een consequente samenwerking van de verschillende actoren kunnen we een gemeente toegankelijk maken en dat komt elke inwoner ten goede.

Obstakels

- Om in een obstakelvrije loopzone (in een continu en vloeiend verloop) te kunnen voorzien, is het nodig om het straatmeubilair op één lijn aan te brengen naast deze looproute. Het willekeurig inplanten van straatmeubilair veroorzaakt onnodige obstakels. Vooral voor personen met visuele beperkingen en rolstoelgebruikers is de zigzagbeweging om deze obstakels te vermijden, een hinderlijk en/of gevaarlijk parcours.
- **Bewoners en gebruikers van de buitenomgeving** zorgen voor problemen als ze losse obstakels plaatsen op het voetpad. Het achterlaten van fietsen, bloempotten, vuilniszakken, enz. kan een uitstapje van personen met beperkingen onnodig bemoeilijken. Een verkeerd geparkeerde auto kan de oorzaak zijn van een gedwongen ommekeer voor de rolstoelgebruiker.
- **Handelaars** hebben vaak de gewoonte om reclameborden, prijslijsten, bloembakken, winkelatalages of terrasjes ondoordacht op te stellen op de looproute. Te laag hangende luifels zijn hinderlijk voor blinden en slechtzienden.

- **Gemeentelijke diensten** moeten meer aandacht besteden aan de correcte situering van verkeersborden, verkeerspaaltjes, straatverlichting, parkeermeters, bloembakken, boomaanplantingen, zitbanken, enz. Ook afwateringsroosters en toezichtsputen moeten buiten de looproute of oversteekplaatsen gelegd worden. Het aanbrengen van verlaagde stoepbanden is noodzakelijk voor rolstoelgebruikers. Drempels mogen maximaal 2 cm bedragen en oneffenheden en openingen in het looppad maximaal 0,5 cm. Bij wegwerkzaamheden zijn er drie belangrijke aandachtspunten, namelijk een veilige afscherming, een alternatieve looproute en een opvallende signalisatie. Straatmeubilair zoals banken, vuilnisbakken, telefooncellen, brievenbussen,... moeten ook bereikbaar en bruikbaar zijn voor rolstoelgebruikers. Ze kunnen het best in een kleur die contrasteert met de omgeving gemaakt worden of voorzien worden van een markering (bij voorkeur door de fabrikant duurzaam in het obstakel aangebracht) en beveiligd tot op de grond. Een contrasterend materiaal, in kleur en textuur, rond het obstakel aanbrengen, bevordert de opmerksaamheid van obstakels.

Materiaalgebruik

Verharding moet vlak, solide, aaneengesloten en stroef zijn (ook in vochtige toestand). Het materiaal moet slipvrij zijn en mag niet vervormen met de tijd (geen kiezelpaden, los van elkaar liggende stenen of onregelmatige betontegels).

De kleur van het materiaal van de ondergrond wordt ook best zo gekozen dat het contrasteert met de rest van de omgeving. Bij het gebruik van een lichte kleur vallen oneffenheden sneller op.

Bewegwijzering

• Informatiehoogte

- 2,20 m voor grote leesafstand (bewegwijzering e.d.)
- 1,40 m tot 1,60 m voor kleine leesafstand (routebeschrijving, naambordje, e.d.)

• Informatieweergave

- de grootte van de letters is in verhouding tot de leesafstand, zijnde 1%
- kleurcontrast tussen teken en achtergrond
- gebruik eenvoudige, begrijpelijke symbolen en pictogrammen

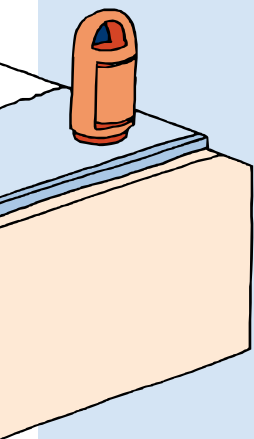
• Het lettertype is eenvoudig en schreefloos.

Geen teksten met alleen hoofdletters.

• De kleur contrasteert met de achtergrond (bvb. zwarte letters op gele achtergrond). Geef figuren en letters in kleur steeds een zwarte omranding zodat ze ook leesbaar zijn voor kleurenblinden. Gebruik een mat oppervlak om een hinderlijke glans op de panelen te vermijden.

• Inplanting

Plaats bewegwijzering, verkeersborden, enz. buiten de looproute. Plaats infoborden op ooghoogte en zorg voor een bereikbaarheid van deze borden zodanig dat ze in close-up bekeken kunnen worden. Ze worden juist buiten de looproute geplaatst.

Oversteekplaats

- Plaatselijke (niet te vermijden) hoogteverschillen mogen maximaal 2 cm bedragen.
- Trottoirbanden moeten plaatselijk verlaagd worden (helling van maximaal 10%, bij voorkeur 8,3%). Naast de helling moet ook in een afstap binnen het oversteekgebied voorzien worden voor mensen die slecht te been zijn (stok- en krukgebruikers). Een goot langs de trottoirband voor een voetpadverlaging of afrit is niet aan te bevelen. De rolstoel zou kunnen kantelen.
- Het hoogteverschil tussen de rijweg en het trottoir kan ook worden opgeheven door de rijweg op kruispunten te verhogen tot op het peil van het trottoir (verkeersplateau). Deze oplossing heeft twee voordelen: voetgangers moeten geen verschil overbruggen en automobilisten passen hun snelheid aan ter hoogte van de oversteekplaats. Een nadeel van deze oplossing is dat ze de oriëntatie van blinden en slechtzienden bemoeilijkt. Een visuele en tactiele aanvullende voorziening is dan noodzakelijk. Dit geldt eveneens voor de scheiding van fiets- en voetpad.
- Oversteekplaatsen moeten haaks op de rijweg aansluiten en indien mogelijk in het verlengde liggen van de obstakelvrije loopzone.
- In de woonkernen en op plaatsen waar veel voetgangersverkeer verwacht wordt, moet de oversteekplaats worden voorzien van waarschuwingsmarkeringen. De bewaakte oversteekplaatsen worden ook voorzien van geleidelijnen.

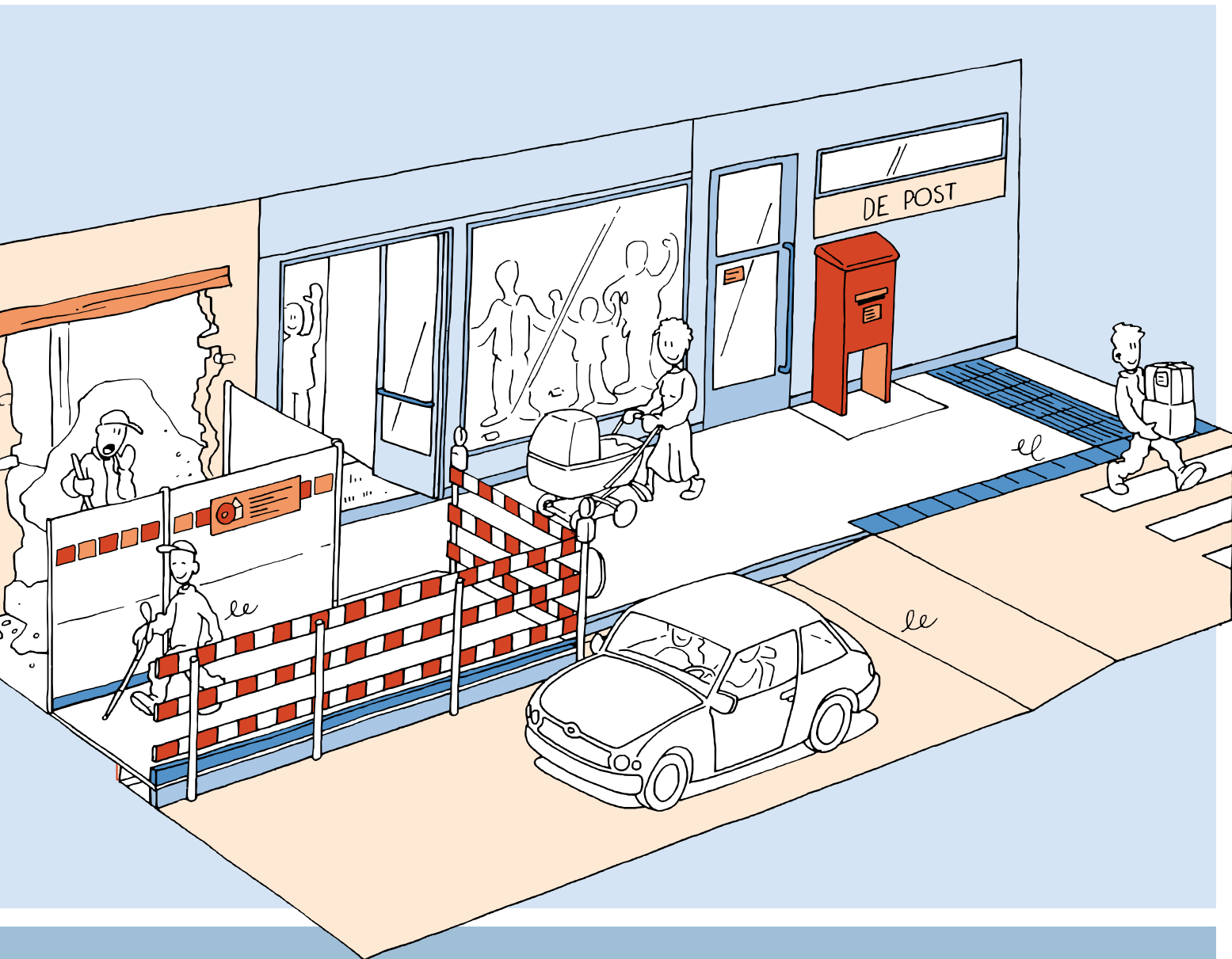

Aanpassingen voor personen met een visuele beperking

Slechtzienden en blinden hebben, om zich zelfstandig te kunnen verplaatsen, nood aan een duidelijke, obstakelvrije en ononderbroken looproute. Contrast in materiaalgebruik, zowel tactiel als visueel, moeten wijzigingen in de looproute ondersteunen. Als er met de natuurlijke omgeving niet voldoende geleiding en waarschuwing gegeven kan worden, moeten kunstmatige geleidelijnen en waarschuwingsmarkeringen aangebracht worden. Slechtzienden oriënteren zich voornamelijk op contrasten en kleurverschillen.

De vrije doorgang in de looproute moet voldoende breed en obstakelvrij zijn, zodat personen met een geleidehond een veilige route kunnen volgen.

Door een fout geparkeerd voertuig wordt men bvb. verplicht om zich op straat te begeven.

Gidslijnen: deze lijnen worden gevormd door natuurlijke ononderbroken terreinelementen. Een gidslijn kan een gevellijn zijn, een hard-zacht-verkanting langs een grasperk, een muur- of hekwerk, een verhoging in of langs het wegdek (bvb. een goot in een winkelwandelstraat), een kleur- en structuurcontrast (bvb. glad-ruw materiaal).

Geleidelijnen: deze lijnen worden gevormd door kunstmatig aangelegde ribbeltegels (breedte 0,60 m). Het profiel van de ribbellijn moet in de looprichting en iets boven de gewone bestrating (ca. 0,5 cm) liggen. Voor slechtzienden moeten geleidelijnen uitgevoerd worden in een kleur die contrasteert met de omgeving (meestal wit).

Waarschuwingsmarkeringen: deze markeringen worden gevormd door tegels met een geschrinkt noppenpatroon (diepte 0,60 m) en maken de persoon met een visuele beperking attent op een mogelijk gevaar (een overstek, een dalende trap, een obstakel in de looproute, een waterpartij...).

Informatietegels: rubbertegels worden gebruikt voor het aangeven van publieke nuttige informatie (bvb. een halte van het openbaar vervoer, een ingang van een openbaar gebouw, een informatieloket buiten het gebouw) en bij een richtingsverandering of aftakking van de geleidelijn.

Afmetingen voetpad

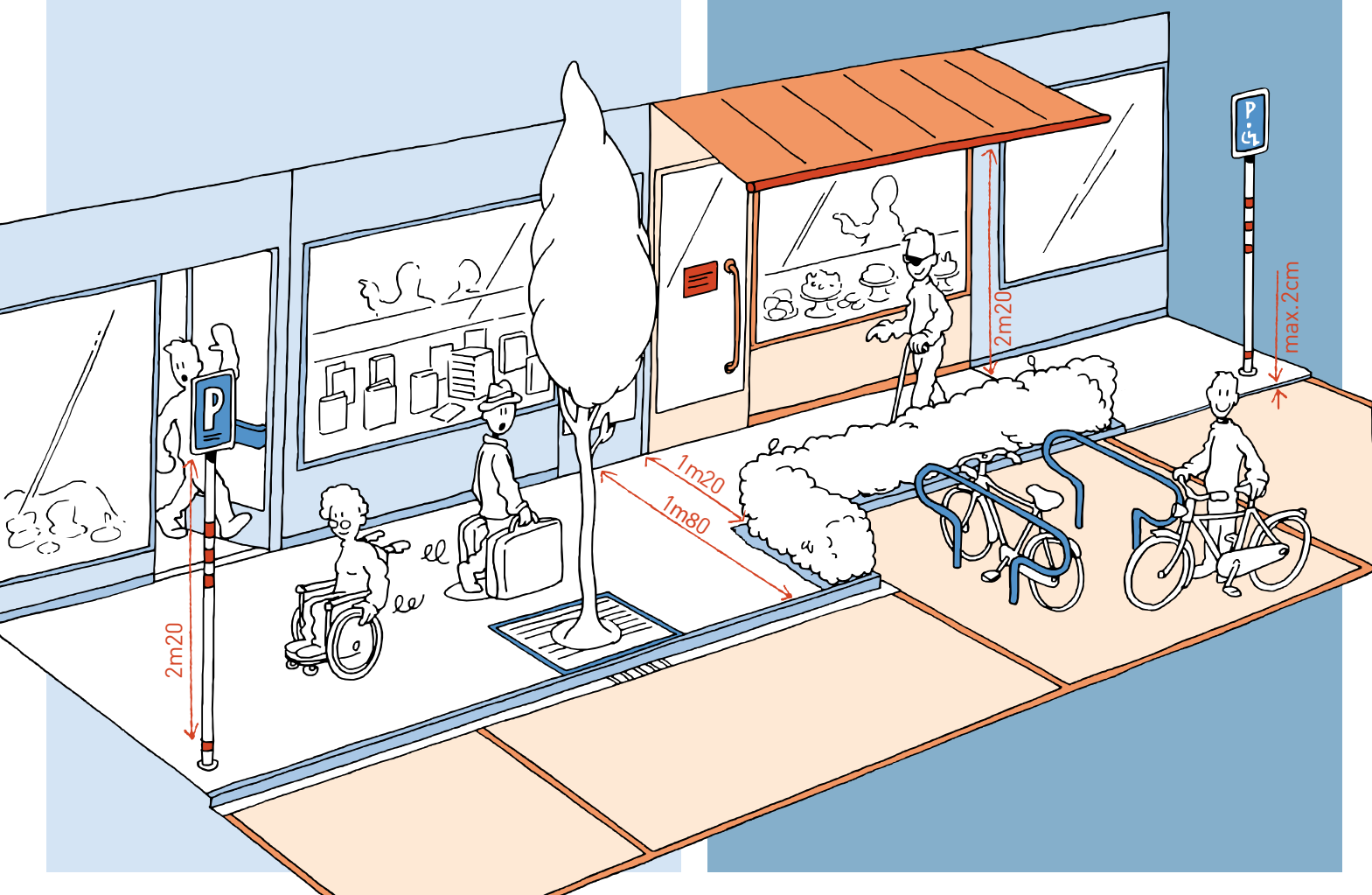
- De **breedte** van een voetpad bedraagt minimaal 1,80 m. Bij lange vernauwingen in de route: breedte minimaal 1,50 m. Bij lijnvormige vernauwingen met een maximale lengte van 10 m: breedte minimaal 1,20 m. Bij puntvernauwingen (bomen, verkeersborden, enz.): breedte minimaal 1,00 m.
- De vrije **doorgangshoogte** bedraagt 2,20 m.
- Bij **keerpunten** en op regelmatige afstanden moet een draairuimte voorzien worden. Afmetingen: min. 1,50 m x 1,50 m (manuele rolstoel) tot 1,80 m x 1,80 m (elektronische rolstoel).
- De **dwarshelling** voor de waterafvloeiing van een voetpad mag maximaal 2% (aanbevolen 1%) bedragen.
- **Langshelling**: In de looprichting mag de helling niet groter zijn dan 4%. Als de straat door de natuurlijke glooiing van het landschap een sterke hellingsgraad vertoont, moet men in een aangepaste parkeerplaats voorzien op hetzelfde niveau als de inkompartij van het aanliggende publieke gebouw. Zo kunnen rolstoelgebruikers toch de publieke voorzieningen bereiken. Het voorzien van horizontale rustplaatsen om de 100 m in de straat is aan te raden.

Wetgeving

Het besluit van de Vlaamse regering van 29 april 1997 (BS van 7 mei 1997) houdende vaststellingen van een algemene bouwverordening inzake wegen voor voetgangersverkeer regelt voorschriften betreffende de aanleg van wegen voor voetgangersverkeer. De doelstelling van de bouwverordening is het waarborgen van de veiligheid en de toegankelijkheid, het comfort, de continuïteit van de voetpaden voor de voetgangers. Onder voetgangersverkeer wordt in het ontwerpbesluit uitdrukkelijk de rolstoelgebruiker ingegrepen.

De bouwverordening is van toepassing in de bebouwde kom omdat het in die gebieden is dat er vooral voetgangersverkeer voorkomt.

Aangezien de Vlaamse wet onvolledig is en ze op een aantal punten niet meer voldoet aan de huidige omstandigheden, wijken de normen in deze brochure hier en daar af van de wettelijke normen.

Wegwerkzaamheden, beheer en onderhoud van straten en pleinen

- (weg)werkzaamheden aan voetpaden goed plannen en informatie verstrekken over de werkzaamheden. Er moet in alternatieve, veilige wandelwegen voorzien worden. Een veilige afscherming en een opvallende signalisatie zijn noodzakelijk.
- herstellingen, zodat het risico op valpartijen verkleind wordt:
 - herstellen van losse stenen moet gebeuren in 1 à 3 dagen
 - plasvorming wordt niet geaccepteerd
 - openingen van meer dan 10 mm repareren in 1 à 3 dagen
- uitvoeren van routine-inspecties.
- onderhoud:
 - voetpaden onderhouden, in zones voorzien om honden uit te laten...
 - bushaltes en plaatsen waar veel mensen vertoeven regelmatig poetsen.
- sneeuw ruimen en ijs smelten.
- beplanting niet laten overgroeien, obstakelvrije hoogte en breedte moeten bewaard blijven.
- tijdelijke obstakels in wandelzones weren:
 - situering reclamepanelen, prijslijsten, menu's, enz. bepalen (bouwverordening).
 - verkoopkraampjes voor de winkels in voetgangerszones verbieden.
 - als terrasjes een deel van het voetpad innemen, moet de vrije doorgang en gidslijn gewaarborgd blijven.
- laden en lossen op voetpaden is uit den boze: chauffeurs wijzen op de gevolgen voor voetgangers!
- stallen van fietsen op voetpaden vermijden: zorgen voor goede fietsparkeerplaatsen buiten de looproute.

Praktische informatie

Dit wenkenblad is een publicatie van Inter, met de steun van het Vlaamse Gelijkekansenbeleid.

Dit wenkenblad vermeldt een aantal basisrichtlijnen. Voor meer specifieke richtlijnen en advies op maat van uw project kunt u terecht bij Inter:

Hoofdzetel Inter

Belgiëplein 1
3510 Hasselt
Tel. 011 26 50 30
info@inter.vlaanderen
www.inter.vlaanderen

Vestigingen Inter

Kantoor Brugge

Baron Ruzettelaan 7/0
8310 Brugge
Tel. 050 60 20 75

Kantoor Sint-Niklaas

Kleine Laan 26B
9100 Sint-Niklaas
Tel. 03 766 49 68

Kantoor Roeselare - Events

Sint-Jorisstraat 1
8800 Roeselare
Tel. 051 24 22 06

U kunt dit wenkenblad ook aanvragen bij:

Vlaamse Overheid

Agentschap Binnenlands Bestuur

Afdeling Gelijke Kansen, Integratie en Inburgering

Havenlaan 88 bus 70
1000 Brussel
Tel. 02 553 58 46
gelijkekansen@vlaanderen.be

INTER
tussen mens en omgeving

Vlaanderen
is gelijke kansen

In dezelfde reeks zijn ook verschenen:

Toegankelijkheid van....

stembureaus, sporthallen en zwembaden, hotels, cultuurcentra, groengebieden, winkels, scholen, restaurants en cafés, voetbalstadions, bankgebouwen, sociale diensten, signalisatie in en rond het gebouw, speeltuinen, gebeds- en bezinningshuizen, bibliotheken, kantoren en vrije beroepen, medische praktijken, hogescholen en universiteiten, appartementsgebouwen